



Verksamhetsberättelse för år 2012

Tämnaren är Upplands största sjö. Den är en naturligt grund slättlandssjö och sjösänkningar av vattennivån har gjorts under 1870- och 1950-talet med sammanlagt en och en halv meter. Detta har lett till en ökad igenväxning av stränderna och en allt grundare sjö med ett medeldjup på 1,3 meter. År 1977 höjdes vattenståndet med ett par decimeter. Sjön ingår i Uppsala stads dricksvattentäkt, vilket var skälet till höjningen. Sjösänkningarna gjordes för att få mer jordbruksmark, men idag finns ett stort intresse för miljö, fritid och friluftsliv. Därför bör sjön åter restaureras.

Tämnarens Vattenråd bildades 4 juni 2007 på förslag av Länsstyrelsen 30 januari 2007. Det är en undersektion inom ideella föreningen Östervåla Utvecklingsråd med organisationsnummer 879500 – 7668.

Uppdrag

Vattenrådet är ett språkrör för bygden kring Tämnaren och Tämnarån. Vattenrådet är organisatör, kunskapsförmedlare och genomförare, och dess synpunkter har stor dignitet. Vattenrådet består av intressenter, markägare och fritidsstugeägare kring sjön samt vattenvårdsorganisationer och Heby, Tierps och Uppsala kommuner. En viktig punkt i arbetet är att öka lokalsamhällets, dvs. allmänhetens delaktighet och inflytande i arbetet. Det är ett frivilligt organ, men kan spela en viktig roll och dess åsikter väger tungt i Länsstyrelsens och vattenmyndighetens arbete. Vattenrådet leds av en arbetsgrupp, som under 2012 bestått av: Kiell Tofters (Östervåla) ordförande, Birgitta Olsson (Östervåla) sekreterare, Lars Ingeberg (Östervåla) webbmaster, Kjell Söderberg (Harbo), Per Möller (Tärnsjö), Eva Lena Eriksson (Uppsala), Göran Carlsson (Tierp), Hans Peter Hansen (SLU, Ultuna), Sven Erik Eriksson (Östervåla), Nils Öman (Östervåla).

Vision

Restaurera Tämnaren & dess miljö för att ge rent och tillräckligt vatten till våra barnbarn i Uppsala, Tierp och Heby samt Östersjön!

Vattenfrågan berör allt: kultur, näring, miljö, fritid, livsbetingelser.

Restaurering

Restaurering bör ske enligt **”Restaureringsåtgärder för bevarandet av sjön Tämnaren”** i rapport 2010-06-02 av projektgrupp i miljö- och vattenteknik, Civilingenjörsprogrammet, Uppsala Universitet, med Roger Herbert som handledare. Rapporten föreslår följande åtgärder:

- Höjning av vattennivån vintertid i syfte att minska syrefria förhållanden.
- Uppbindning av näringsämnen i södra delen av sjön (Sörsjön).
- Vegetationsbegränsning genom röjning, betning och muddring.

Under år 2012 bekostade Tämnarens Vattenråd en undersökning och rapport med kostnadsuppskattning av restaureringsåtgärder för sjön Tämnaren. Arbetet utfördes av konsultföretaget WSP Environmental, Helsingborg. Handläggare var Jessica Gilbertsson. WSP har undersökt, kostnadsberäknat och sett på konsekvenserna gällande:

- Förändrad tappningsplan för Tämnaaren. Konsulten har också undersökt möjligheter att förändra vattendomen.
- Vattenvårdsåtgärder i och uppströms Sörsjön samt i Tämnaaren.
- Vegetationsbegränsning med vassklippning och betning av boskap runt sjön.

För att kunna utföra de omfattande åtgärdsarbeten i Tämnaaren med omnejd och smidigt genomdriva dem är det nödvändigt med samarbete med andra parter såsom myndigheter, universitet och lokala samhället. Vattenrådet behöver sakkunniga inom miljö och vatten, jurister, vetenskapsmän och de som har erfarenhet av liknande arbete som rådgivare.

Samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet

Tämnaarens Vattenråd har sedan hösten 2007 samarbetat med Institutionen för stad och land, Avdelningen för miljökommunikation, vid Sveriges Lantbruksuniversitet. Ledare har varit professor Nadarajah Sriskandarajah och forskare Hans Peder Hansen. Detta samarbete har skett i flera projekt och genererat rapporter såsom "Restoring Lake Tämnaaren An MSc Field research Report" februari 2008. Avdelningen för miljökommunikation är specialister på:

- Demokrati och delaktighet i samband med naturreservatsbildning och viltförvaltning
- Dialog och lärande mellan lantbrukare och rådgivare i naturvård
- Konflikter och konflikthantering vid naturresurshantering
- Lokal delaktighet och förankring av naturvårdsarbete
- Organisationen av sociopolitiska processer på landsbygden vid naturresurshantering.

Under årens lopp har ett flertal framtidsseminarier och workshops genomförts. Under 2012 har vi haft heldagsdiskussioner med företrädare för lokalsamhället runt sjön.

- Lördagen 3 mars i Nolmyra Bygdegård med ämnet "Framtiden för människor och natur runt Sörsjön & Tämnaaren".
- Lördagen 17 november i Birgittagården Harbo med syftet "Diskutera kunskaps- och expertbehov i samband med de projektförslag som utvecklats under de senaste åren runt Tämnaaren". Visioner som behandlades var:
 - a. Mindre växtlighet i sjön.
 - b. Jämn vattennivå – ny vattendom.
 - c. Tämnaaren 2040: Muddra sjön och använd materialet till jordförbättring och gödningsmaterial.
 - d. Rekreation runt och på sjön.
 - e. Ekonomiska resurser.
 - f. Djupare sjö – större vattenspegel.
 - g. Vandringsleder – infrastruktur.
 - h. Insikt att alla äger/lånar vattnet.

Under hösten 2012 har planerats för 2013 och förberetts vinterseminarium i mars, vårkonferens i april och strategisk konferens i september.

Samarbete med kommunerna

Under 2011 hade Tämnaarens Vattenråd tillsammans med Gunilla Lindgren, Länsstyrelsen, och Hans Peder Hansen, SLU, i ett kommunfullmäktigemöte i Heby berätta om arbetet med Tämnaaren. Kjell Söderberg, som representerar Heby kommun, deltar i arbetet i Tämnaarens Vattenråd. Det gör också Göran Carlsson, som representerar Tierps kommun. Under juni månad 2012 besökte Kjell Tofters och Birgitta Olsson Tierps kommunalråd Bengt-Olov Eriksson och Göran Carlsson. Förståelsen och kunskapen om vad som behöver göras för att restaurera Tämnaaren är hög i Tierps kommunledning.

Vi diskuterade också möjligheterna att utvinna biogas ur bottenslam och använda den som bränsle i Upplands bussar.

Under hösten 2012 har Kiell Tofters och Birgitta Olsson vid tre möten träffat företrädare för Uppsala kommun och dess styrelse. Vi har bland annat träffat kommunstyrelsens ordförande Fredrik Ahlstedt, kommunalrådet Stefan Hanna (med ansvar för vatten och miljö) samt miljöhandläggare Jenny Oltner. Det är viktigt att ha med den stora kommunen i samarbetet för Tämnares, och nu finns kontakterna och samarbetet har börjat.

Destination Tämnares

- Östervåla Utvecklingsråd genom Tämnares Vattenråd har tillsammans med Ekonomisk historiska institutionen vid Uppsala universitet, IPF (Institutet för Personal- och Företagsutveckling) samt Upplandsmuseet i början av året startat ett Smurf-projekt, som skall vara färdigredovisat i slutet av 2013. Smurf = Nya resurser för ökad samverkan mellan Uppsalas två universitet och småföretag.
- *Vi önskar utveckla ”Destination Tämnares” med dess naturresurser samt det omgivande lokalsamhället med besöksnäring, som bygger vidare på entreprenörskapet och hantverket i Östervåla, Aspnares historia och kultur med naturskyddsområde, Tämnares som fågelsjö, fiskesjö, skridskosjö, etc..*
- *Målet är att de tre kommunerna (Heby, Tierp, Uppsala) startar ett utvecklingsbolag för företagande och utveckling av näringsliv kring sjön gällande framförallt turism och besöksnäring, men också utvinning av biogas ur sjöns sediment och växtlighet.*

Statliga projektmedel utgår till universitet för sin forskningsinsats samt till IPF för coaching till företag. ÖUR genom vattenrådet bidrar med 500 timmar ideell tid, vilket redan är uppnått. Marja Eriksson har vid Ekonomisk Historiska institutionen forskat och skrivit en D-uppsats **”Tämnares – Sjösänkning och bondejordbruk i en brytningstid”**. Handledare är Maths Isacson. Marja Erikssons forskning och uppsats är mycket intressant och viktig. Sjösänkningen 1871 – 1878 var den största i Sverige och lade en grund för den fortsatta utvecklingen i ”Tämnaresbygden”. Marja Eriksson har under hösten haft ett föredrag om sjösänkningen och dess konsekvenser i Östervåla bibliotek. Samtal förs nu i projektets styrgrupp hur vi kan knyta samman forskningen med utveckling av Tämnaresområdet idag och i framtiden.

Attraktiv Tämnaresbygd

Upplandsmuseet förestår ett samarbete med vattenrådet, som är närbesläktat med Smurf-arbetet. Det kallas ”Attraktiv Tämnaresbygd” och vaskar fram landsbygdsföretagare som har, eller skulle kunna ha, kulturarv som en viktig del av sitt varumärke eller utbud. Museet samarbetar med fem företag i bygden, som vill använda kulturarvet i sin marknadsföring. Man kan använda forskning från Smurf-projektet till ”storytelling”. I detta samarbete tas utvecklingsplaner fram av den fysiska miljön, samt att man gör research kring platser, vilket leder till ”storytelling”, dvs. en sann historia som berättas för att ge mervärde till företagen.

Invigning av fågeltorn

Tämnares är en av Sveriges bästa fågelsjöar och under 1960-talet byggde dåvarande Östervåla kommun ett fågeltorn i Sjöbo vid Åbyåns utflöde i sjön Tämnares. Under årens lopp har området växt igen kraftigt samt tornet förfallit. Under senaste året har Nils & Barbro Öman med hjälp av Kurt Eriksson utfört ett fantastiskt arbete med att restaurera tornet, anlägga båtbygga i ån samt röja och skylta upp en väg till tornet. Fågeltornet invigdes i början av maj månad.

Tre broschyrer

Under året har Tämnarens Vattenråd redigerat och producerat tre stycken broschyrer som informations- och promotionmedel. Genom dessa kan vi bättre nå våra olika målgrupper med vederhäftig information.

- **Levande vatten & bygd.** 8 sidor "kortversion" av faktakatalogen som sprids till närboende intressenter runt sjön.
- **Samarbete för bättre vatten.** 20 sidor "faktakatalog" som sprids till makt havare, politiker, organisationer, myndigheter.
- **Vem bestämmer om Tämnaren.** 8 sidor berättelse om hur vi engagerar Lokalsamhället och intressenterna runt sjön.

Birgitta Olsson har varit redaktör och utfört ett utmärkt och omfattande arbete. Varje broschyr pryds med motiv från Tämnaren, som Birgitta har målat.

Ekonomi

Tämnarens Vattenråd är en ideell organisation (sektion inom Östervåla Utvecklingsråd) och har tidigare fått ekonomiska bidrag från Norra Östersjöns Vattenmyndighet (förmedlat genom Uppsala länsstyrelse) och Sala Sparbank (Miljonen). Pengarna har använts till ovanstående verksamheter. Den 20 juni 2011 beslutade Norra Östersjöns Vattenmyndighet att understödja Tämnarens Vattenråds verksamhet med 100 000 kronor. Vattenrådet har fått uppvisa fakturor för Uppsala Länsstyrelse som sedan betalar ut beloppet. Hela beloppet har använts under detta verksamhetsår genom att vi har genomfört stora planerade satsningar. Den 7 juni 2012 inlämnades rekvisition 1 på 51 989 kronor, den 13 juni rekvisition 2 på 10 000 kronor, samt den 11 september rekvisition 3 på 38 011 kronor.

Under året har vattenrådet också använt tidigare erhållna medel från Sala Sparbank. Under år 2012 har inga bidrag erhållits. Under år 2012 har Tämnarens Vattenråd haft följande kostnader, som är betalda:

Konsultkostnader, WSP	47 500
Broschyrkostnader	57 405
Fågeltorn	12 636
Seminarier, SLU	12 955
Riksmöte	2 075
Webbplats	1 974
<u>Litteratur, resor, mat</u>	<u>3 386</u>

Summa kostnader: 137 931 kronor.

I likvida medel finns per 31/12 2012 44 743. Detta skall användas för planerade verksamheter.

Därutöver behöver vi söka på nytt mer ekonomiska medel för att kunna genomföra verksamheterna under år 2013.

Tämnarens Vattenråd,

Kiell Tofters, ordförande

Östervåla den 5 februari 2013

